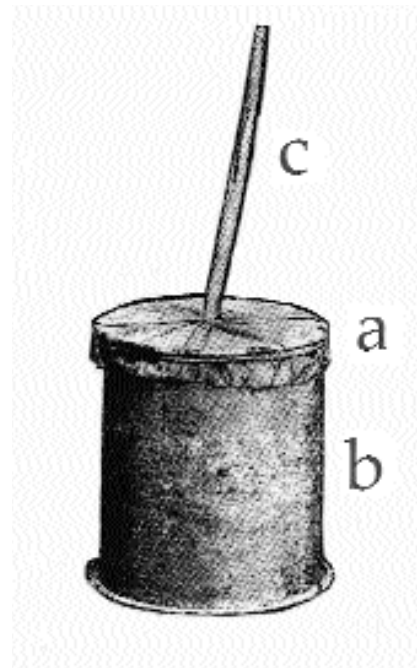

Sprogminuttet 1996

I gamle dage holdt børn og unge mennesker kommers til nytår akkurat som de gør nu, men midlerne var andre. Skrubtudser og kanonslag havde man ikke at skræmme folk med, højst knaldperler. Og for det meste måtte man klare man sig med selvavede "instrumenter" – som *rumlepotten*.

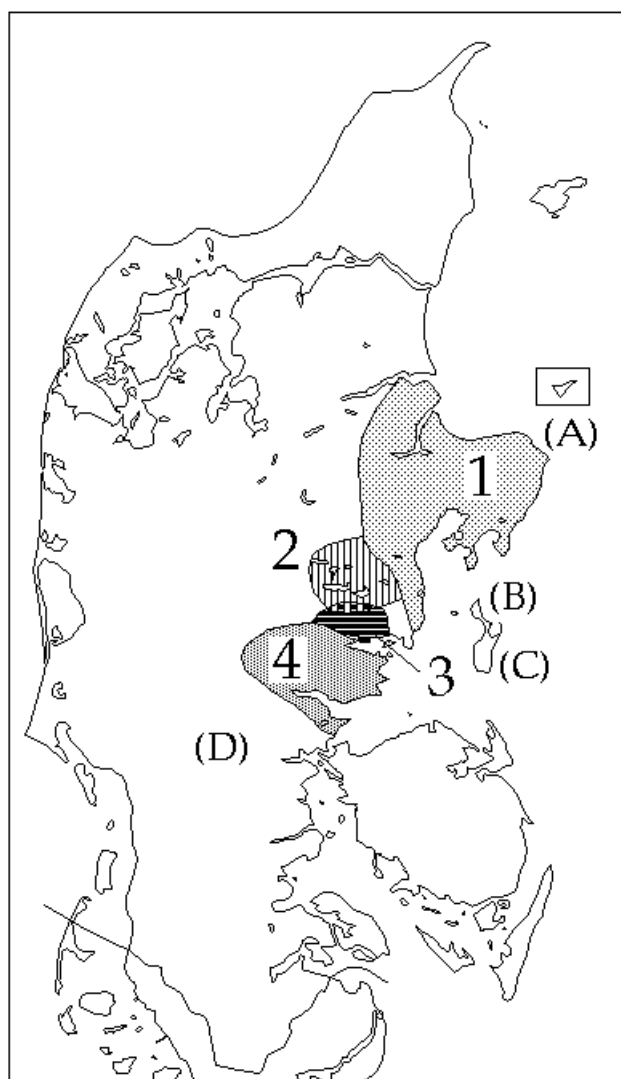
Rumlepottes lavede man overalt i Danmark, og på helt ensartet måde: Ved svineslagting blev blæren taget fra, rensed og lagt til tørre; når man siden ville fremstille en rumlepotte, fugtede den tørre blære lidt og spændte den – se a på tegningen – stramt ud over en krukke, potte eller dåse (b) og bandt den fast herom. Gennem et snævert hul i midten af blæren stak man ribben af en gåse- eller stor hønsefjer (c), skåret til i enderne så der var fri passage gennem luftkanalen i fjerribbens indre. Et stykke tagrør fra stråtaget kunne også bruges. Når blæren igen var tørret, sad den stramt som et trommeskind, og når man nu gned op og ned ad fjerribben med fugtige fingre (eller bevægede selve fjereren op og ned), kom der en underlig "rumlende" og uhyggelig lyd fra potten, en kilde siger "ligesom fra en ugle i nattemørket".

Rumlepotte fra Samsø Museum.

I løbet af nytårsaften gjaldt det så om at forstyrre flest mulige naboer ved at stille sig op uden for deres vinduer eller inde i deres forstue og "rumle". Så kom de farende ud og prøvede at fange "synderen" – som

tit *lod* sig fange og beværte med godter, æbleskiver el. lign. Det var jo også en ret uskyldig spøg – i modsætning til det svineri det gav når der ved fastelavn blev "smidt potter på døre" så aske og skidt væltede ud i folks forstue. I Sønderjylland havde børnene den særlige skik at gå rundt i smågrupper til folks døre og synge en rumlepotvis, mens de gned på potten. Udover nytår ses rumlepotten anvendt 2. juledag el. helligtrekongersaften (i Vendsyssel og Himmerland), stedvis også til fastelavn (spredt ned over resten af Jylland).

Østjyske særbetegnelser for rumlepotten.

1 = vokke- el. vuggipotte. 2 = guffepotte.

3 = futtipotte. 4 = buddipotte.

– sporadisk er også optegnet: (A) = jukke-
potte. (B) = ruppepotte. (C) = gumme- el.
vuppepotte. (D) = lurepotte.

Og nu rumlepottens navne. Ja, de fleste steder hed den netop sådan, men på kortet ses udbredelsen af en række særbetegnelser i Østjylland: *buddipotte*, *futti-
potte*, *guffepotte*, *vokkepotte* osv. De fleste af forledene i sådanne ord skal formentlig efterligningepottens lyd, men *buddi-* kan også hænge sammen med udsagnsordet at *buddie*, som bruges i store dele af Vest-, Syd- og Sønderjylland. Ordet betegner en stødende, frem- og tilbagegående bevægelse (som når en unge dier moderen, når man tager skindet af et dyr vha. knyttede næver, eller når pottemageren indefra presser facon i en jdepotte). Det er jo også i den stil man bevæger hånden når man betjener rumlepotten.

Dansk Lydhistorie

Christian N.

Danske Dialekter

Danske Folketoner
1913-1973

Danske mestendag
skilte

Ole Knudsen 1935

Dialekter kan nu høres på internettet

Instituttet har i år deltaget i projektet *Dansk Lydhistorie* i Statsbibliotekets regi under *Kulturnet Danmark* (se nærmere i årsberetningen s. 4). *Dansk Lydhistorie* har internet-adressen: <http://www.sb.aau.dk/dlh/>

Her kan man vælge lydeksempler fra et antal emner, se oversigten til venstre. Desuden kan man få vejledning i at "hente lyden". Vælges emnet *Danske dialekter*, kommer følgende side frem på skærmen:

Danske dialekter

Klik på en dialektprøve (markeret ved de små tal) med tal på listen eller vælg den fra den flydende liste.

1. Dansk sprog, som det findes i København (1971)
2. Hørdalssprog i Sydjylland (1973)
3. Dansk sprog, som det findes i Ålborg og Midtjylland (1973)
4. Dansk sprog, som det findes i København (1973)

18.11.

Til hver lydprøve hører en "oversættelse" til rigsdansk. Denne kan vises på skærmen samtidig med afspilning af lydprøven.